

GÜNTER
GRASS

Toba
de tinichea

Editia a IV-a

Traducere din limba germană
și cuvînt înainte de Nora Iuga

POLIROM
2012

Cuprins

<i>Cuvînt înainte</i>	5
---------------------------------	---

Cartea întâi

Fusta largă	19
Sub plută	31
Fluturile și becul	45
Albumul de fotografii	58
Cioburi, cioburi și ulcele	72
Orarul	85
Rasputin și alfabetul	98
Cîntecul cu efect la distanță din turnul cu etaje	112
Tribuna	127
Vitrina	145
Nici o minune	157
Postul de Vinerea Mare	170
Îngustarea de la vârful picioarelor	186
Spinarea lui Herbert Truczinski	197
Niobe	213
Credință, speranță, dragoste	229

Cartea a doua

Fiare vechi	243
Poșta poloneză	258
Casa din cărți de joc	274
El se odihnește la Șaspe	286
Maria	300
Praful efervescent	314
Comunicate speciale	328
A-ți aduce neputința la doamna Greff	340
Șaptezeci și cinci de kilograme	356
Teatrul de campanie al lui Bebra	371
Inspectarea betonului – sau plictis mistic, barbar	384
Succesorul lui Hristos	403
Scărmănătorii	419

Vicleimul	431
Drumul furnicilor	445
S-o fac sau să n-o fac.	461
Insecticidul	475
Creștere în vagonul de marfă	488

Cartea a treia

Pietre de brichetă și pietre de mormânt.	503
Fortuna Nord.	521
Madonna 49	536
Ariciul	553
În șifonier	568
Klepp.	581
Pe covorul de cocos.	595
În <i>Pivnița de ceapă</i>	608
Pe digul Atlanticului sau buncărele nu pot scăpa de betonul lor	627
Inelarul	645
Ultimul tramvai sau închinare la un borcan.	659
Treizeci	677

Au fost odată patru motani, dintre care pe unul îl chema Bismarck. Acești motani erau al unui muzicant pe nume Meyn. Deoarece motanii, care nu erau castrați, miroseau iute și înțepător și pentru că mirosul acesta îl era deosebit de antipatic, din diverse motive, muzicantul îl omori într-o zi pe cei patru motani cu un vâtral, puse holturile într-un sac de cartofi, duse sacul coborînd cele patru rînduri de scări pînă jos și se grăbi să arunce traista aceea în pubela din curte, de lingă stînghea de bătut covoare, pentru că pinza de sac era permeabilă și începuse să picure, încă de la etajul doi. Dar pubela fiind destul de plină, muzicantul trebui să apese gunoIul cu sacul ca să poată închide capacul. Abia părăsise casa – pentru că în locuința aceea mirosind a pisici, dar lipsită de pisici, nu voia să se întoarcă –, cînd gunoIul apăsut începu din nou să se înfoale, ridică sacul și odată cu sacul, capacul pubelei.

A fost odată un muzicant, care și-a omorît cele patru pisici, le-a îngropat într-o pubelă, a părăsit casa și și-a căutat prietenii.

A fost odată un ceasornicar care observă, în vreme ce stătea gînditor la fereastră, cum muzicantul Meyn îndesă un sac pe jumătate plin în pubelă și apoi părăsi curtea și văzu cum capacul pubelei se ridică, la cîteva momente după plecarea lui Meyn, și continuă să se mai ridice un pic.

Au fost odată patru motani care într-o zi anume au fost omorîți în bătaie, pentru că miroseau deosebit de puternic, au fost înghesuiți într-un sac și îngropați în pubelă. Pisicile însă, dintre care una se numea Bismarck, nu erau încă moarte de tot, ci îndărătnice, ca toate pisicile. Se agățau de sac, puseseră în mișcare capacul pubelei și îl întrebară pe ceasornicarul Laubschad, care încă mai stătea gînditor la fereastră: Ghici, ce se află în sacul pe care l-a virît muzicantul Meyn în pubelă?

A fost odată un ceasornicar care nu putea să privească liniștit cum se mișca ceva în pubelă. Așa că își părăsi locuința de la etajul întii al casei cu apartamente închiriate, se duse în curte, deschise capacul pubelei și sacul, luă cu el cele patru pisici

zdrobite, dar încă în viață, ca să le îngrijească. Pisicile muriră încă în noaptea următoare sub degetele ceasornicarului și nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât să reclame la Asociația pentru ocrotirea animalelor, al cărui membru era, și să înștănteze și conducerea grupelor locale de torturarea animalelor, care dăuna reputației partidului.

A fost odată un membru SA care omorise patru motani, fusese trădat de motani care nu muriseră de tot și denunțat de un ceasornicar. S-a ajuns la un proces și cel din SA a trebuit să plătească amendă. Dar și la SA s-a vorbit despre această ispravă, iar omul în cauză urmă să fie exclus din SA pentru comportare nedemnă. Nici când acel om din SA se arătă deosebit de curajos în noaptea de nouă spre zece noiembrie, numită mai târziu Noaptea de cristal, incendiind sinagoga din Langfurhr de pe strada Michaelisweg și altele, participând cu zel și în dimineața următoare, când fuseseră devastate mai multe magazine semnalate dinainte, toată strădanția lui nu putu împiedica excluderea sa din rîndul trupelor de cavalerie SA. A fost degradat pentru torturarea inumană a animalelor și șters de pe lista membrilor. Abia un an mai târziu reuși să fie primit în gărzile civile care au fost preluate mai târziu de Waffen-SS.

A fost odată un negustor de coloniale care și-a incuiat într-o zi de noiembrie prăvălia, pentru că în oraș se întimplase ceva, l-a luat pe fiul său, Oskar, de mînă și a mers cu tramvaiul cinci pînă la Poarta Langgasse pentru că acolo ardea sinagoga, ca și în Sopot și Langfuhr. Sinagoga era aproape mistuită de flăcări și pompierii păzeau ca focul să nu se întindă și la alte case. Bărbați în uniformă și civili cărau în fața ruinelor cărți, obiecte de cult și materiale ciudate. Tot muntele de obiecte fu aprins și negustorul de coloniale profită de ocazie să-și încălzească degetele și simțurile la focul acela public. Fiul său Oskar, văzîndu-și tatăl atît de ocupat și înfierbîntat, se strecură neobservat în direcția Pasajului Arsenalului, deoarece se temea pentru toba lui de tinichea lăcuită cu flăcări albe și roșii.

A fost odată un negustor de jucării pe care îl chema Sigismund Markus; el vindea printre altele

și tobe lăcuite în alb și roșu. Oskar, despre care tocmai veni vorba, principalul cumpărător al acestor tobe, în calitate de toboșar de profesie, nu putea și nici nu voia să trăiască fără tobe de tinichea. De aceea se grăbi să se îndrepte de la sinagoga în flăcări spre Pasajul Arsenalului, deoarece acolo locuia păzitorul tobelor lui; dar îl găsi într-o stare care de-acum înainte făcea imposibilă vânzarea de tobe pe lumea asta.

El, același incendiator, de care eu, Oskar, credeam că fugisem, îl vizitaseră încă înaintea mea pe Markus, minuiseră pensula în vopsea și-i scriseseră de-a curmezișul vitrinei cu scriere rondă cuvintele porc de jidan, pe urmă, probabil nemulțumiți de propria lor scriere de mină, au călcat în picioare cu tocurele cizmelor geamul vitrinei, așa încît titlul pe care i-l puseseră lui Markus nu se mai putea decît ghici. Nesocotind ușa, au pătruns prin vitrina spartă în magazin și au început să se joace acolo, în felul lor, cu jucăriile pentru copii.

I-am găsit încă jucindu-se, cînd am intrat de asemenea prin vitrină în magazin. Unii își dăduseră pantalonii jos și depuseseră cîrnați maro, în care se puteau recunoaște boabe de mazăre nedigerată, pe corăbioare, maimuțe cîntînd la vioară și bineînțeles pe tobele mele. Toți arătau ca muzicantul Meyn, purtau uniforma SA a lui Meyn, dar Meyn nu era printre ei; așa cum ăștia, care erau alci, nu erau în altă parte. Unul dintre ei și-a scos baloneta. Spinteca păpuși și părea de fiecare dată decepționat că din trupuri și membre nu curgea decît rumeguș.

Eu aveam grijă de tobele mele. Acestea nu le plăceau incendiatorilor. Tinicheaua mea nu putea suporta turbarea lor, dar trebuia să se abțină și să inghenuncheze. Markus însă reușise să le scape. Cînd voia să-i vorbească la el în birou, nu bătură la ușa, deși nu era înculată. Negustorul de jucării se afla în spatele mesei de scris. Purta, ca de obicei, mînecuțe peste halatul lui gri-închis, de fiecare zi. Mătreața de pe umeri îi trăda boala de păr. Unul cu o marionetă trasă pe degete îl înjură de mama marionetelor, dar pe Markus nu-l mai ajungea nici

o vorbă și nici o insultă. Pe birou, în fața lui, se afla un pahar cu apă, care, tocmai în momentul cînd geamul vitrinei de la magazinul său a sărit în țandări, i-a uscat cerul gurii, dictîndu-i o sete nebunească să golească paharul pînă la fund.

A fost odată un toboșar pe care-l chema Oskar. Cînd l-au luat negustorul de jucării și au devastat magazinul negustorului, presimți că pentru toboșarii pitici, cum era el, se anunțau vremuri grele. Așa că, înainte de a părăsi magazinul, își culese dintre ruine o tobă intactă și două mai puțin deteriorate și cu ele atîrnate de gît plecă din Pasajul Arsenalului spre plața de cărbuni să-și caute tatăl, care îl căuta pesemne, la rîndul său. Afară era o dimineață tîrzie de noiembrie. Lîngă Teatrul Municipal, în apropierea stației, stăteau femei evlavioase și fete urîte, înfrigurate, care împărțeau reviste religioase, colectau bani în cutii și țineau la vedere o lozincă pe care Oskar putu citi cuvintele din prima Epistolă către Corinteni, capitolul treisprezece: *Credință – Speranță – Dragoste* – și-i veni să se joace cu ele ca un jongler cu sticlele: credul, esperando, elixirul dragostei, capul bunei speranțe, dragoslavele. Crezi că mîine o să plouă? Un întreg popor credul credea în Moș Crăciun. Dar Moș Crăciun era în realitate Moș Găzarul. Cred că miroase a nuci și a migdale. Dar mirosea a gaz. În curînd vine primul Advent, se spunea. Și așa fură deschise primul și al doilea pînă la al patrulea Advent, deschise ca robinetele de gaz ca să miroase credibil a nuci și a migdale, ca toți cleștii de nuci și migdale să creadă: Vine! Vine! Și cine venea? Moș Crăciun, Pruncul Iisus, Mintuitorul? Sau venea Moș Găzarul ceresc cu ceasul de gaz sub braț, ceasul care face întruna tic-tac? Și spunea:

Eu sînt Mintuitorul acestei lumi, fără mine nu puteți găti. Și acceptă să stea de vorbă cu toți, fixă un tarif avantajos, deschise robinetele de gaz proaspăt curățate și dădu drumul Duhului Sfînt ca oamenii să poată fierbe porumbul. Și împărți nuci și migdale care fură sparte prompt și degajară în același timp Duh și gaz, încît credulilor le veni ușor să vadă în aerul acela încărcat și albastru, în toți Moș Găzarii

din fața prăvăliilor, Moși Crăciuni și Prunci Iisuși la toate prețurile mai mari sau mai mici. Și așa au crezut în unica întreprindere de gaz care te face fericit, care simbolizează destinul cu gazometre ce urcau și coborau și organizau la prețuri normale perioada Adventului, în al cărei Crăciun previzibil credeau, ce-i drept mulți, dar sărbătorilor obositoare nu le supraviețuiau decât acela căroră nu le ajungea provizia de migdale și nuci – deși toți crezuseră că au suficient.

Dar după ce credința în Moș Crăciun s-a dovedit a fi credința în Moș Găzarul, s-a încercat cu dragostea, fără a se ține seama de ordinea cronologică a Epistolelor către Corinteni. Se spunea: Te iubesc, oh, te iubesc. Mă iubești și tu? Mă iubești, spune, mă iubești, spune, mă iubești cu adevărat? Și eu mă iubesc. Și din prea mare dragoste se numeau unii pe alții ridicchioara mea, iubeau ridicchiole, se mușcau între ei, o ridicchioară mușca cealaltă ridicchioară, din dragoste. Și-și povesteau exemple de iubire minunată, celestă, dar și terestră între ridicchioare și șopteau înainte de a mușca, proaspeți, flămânzi și iuți: Ridicchioară, spune-mi, mă iubești? Și eu mă iubesc.

Dar, după ce de atîta dragoste și-au mușcat de tot ridicchiole și credința în Moș Găzarul a fost declarată religie de stat, a rămas, după credință și dragoste anticipată, doar al treilea paznic de prăvălie din Epistola către Corinteni: Speranța. Și în timp ce mai aveau de ronțăit la ridicchio, nuci și migdale, sperau deja că în curînd se va termina, ca să poată s-o ia de la capăt sau să continue, sperînd ca după acordul final sau în timpul acordului final să vină sfîrșitul sfîrșitului. Și tot nu știau sfîrșitul cui avea să vină. Sperau doar că sfîrșitul vine curînd, se sfîrșește chiar mîine, sperînd totuși să nu se sfîrșească astăzi, pentru că, de fapt, ce să fi făcut cu un sfîrșit atît de brusc. Și cînd chiar s-a sfîrșit, au făcut repede din sfîrșit un început plin de speranțe; pentru că în această țară sfîrșitul este totdeauna început și speranță în orice, chiar și în sfîrșitul cel mai definitiv. Așa stă și scris: Atîta timp cît speră, omul va începe din nou să sfîrșească plin de speranțe.

Eu însă nu știu. Nu știu, de pildă, cine se ascunde azi sub bărbile Moș Crăciunilor, nu știu ce are sluga Ruprecht în traistă, nu știu cum se închide robinetul de gaz și se gîtuie; pentru că din nou curge Adventul sau continuă să curgă, nu știu dacă e doar de probă, nu știu pentru cine se probează, nu știu dacă pot crede că vor curăța cu dragoste, vreau să sper, cocoșul robinetului, ca să cînte cucurigu, nu știu în ce dimineață, în ce seară, nu știu dacă ține de orele zilei; pentru că dragostea nu cunoaște orele zilei și speranța n-are sfîrșit și dragostea nu are margini, doar cunoașterea sau necunoașterea sînt legate de timp și de limite și sfîrșesc, de cele mai multe ori, prea timpuriu, încă de la bărbî și saci și spărgătoare de migdale, încît iar trebuie să spun: Nu știu, oh, nu știu cu ce umplu ei, de pildă, mațele, al cui maț e necesar să fie umplut, nu știu cu ce, și chiar dacă prețurile pentru fiecare umplere sînt scrise citeț, mai fin sau mai grosolan, tot nu știu ce este inclus în preț, nu știu din ce dicționare și-au cules nume pentru umplutură, nu știu cu ce umplu ei dicționarele ca și mațele, nu știu a cui carne, nu știu a cui limbă o reprezintă cuvintele, o tac măcelarii, eu tai feli, tu deschizi cărțile, eu citesc ce gust, tu nu știi ce guști, feli de salam sau citate din mațe și cărți – și niciodată nu vom afla cine a trebuit să tacă, să amuțească, pentru ca mațele să fie umplute, cărțile să prindă glas, să fie îndopate, îndesate, scrise des de tot, nu știu, bănuiesc: sînt același măcelari, care umplu dicționarele și mațele cu limbă și cîrnați, nu există Paul, pe omul acela îl cheamă Saul și era un Saul și ca Saul le povestea Corintenilor ceva despre mulțimea de cîrnați prețioși pe care îi numea credință, speranță și dragoste, laudîndu-l ca foarte ușor digerabili, și pe care și azi încă îi mai oferă oamenilor, sub înfățișarea mereu schimbătoare a lui Saul.

Dar mie mi-au luat negustorul de jucării, au vrut să alunge din lume, odată cu el, și jucăriile.

A fost odată un muzicant pe care-l chema Meyn și cînta fermecător de frumos la trompetă.

GÜNTER
GRASS

Ani de cîine

Traducere din limba germană
și note de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2020

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI – TURE DE DIMINEAȚĂ –

Prima tură de dimineață	9
A doua tură de dimineață	15
A treia tură de dimineață.....	18
A patra tură de dimineață.....	21
A cincea tură de dimineață	24
A șasea tură de dimineață	28
A șaptea tură de dimineață.....	34
A opta tură de dimineață	36
A noua tură de dimineață	39
A zecea tură de dimineață.....	44
A unsprezecea tură de dimineață.....	48
A douăsprezecea tură de dimineață	51
A treisprezecea tură de dimineață.....	57
A paisprezecea tură de dimineață	62
A cincisprezecea tură de dimineață.....	67
A șaisprezecea tură de dimineață.....	72
A șaptesprezecea tură de dimineață.....	75
A optsprezecea tură de dimineață	82
A nouăsprezecea tură de dimineață	90
A douăzecea tură de dimineață	93
A douăzeci și una tură de dimineață	102
A douăzeci și doua tură de dimineață.....	103
A douăzeci și treia tură de dimineață	106
A douăzeci și patra tură de dimineață.....	109

A douăzeci și cincea tură de dimineață.....	117
A douăzeci și șasea tură de dimineață.....	126
A douăzeci și șaptea tură de dimineață	129
A douăzeci și opta tură de dimineață.....	135
A douăzeci și noua tură de dimineață.....	139
A treizecea tură de dimineață	142
A treizeci și una tură de dimineață.....	147
A treizeci și doua tură de dimineață	149
Ultima tură de dimineață	159

CARTEA A DOUA – SCRISORI DE DRAGOSTE –

Scrisori.....	167
---------------	-----

CARTEA A TREIA – MATERNIADE –

Prima Materniadă.....	453
A doua Materniadă.....	467
A treia pînă la a optzeci și patra Materniadă....	480
A optzeci și cincea Materniadă, filosofică, și a optzeci și șasea, confesată	497
A optzeci și șaptea Materniadă, viermănoasă....	516
A optzeci și opta Materniadă, sterilă.....	545
A optzeci și noua Materniadă, sportivă, și a nouăzecea, acră de bere	559
A nouăzeci și una Materniadă, între cîțva limpede văzătoare	579
A o sută Materniadă, discutată public	598
O discuție publică	606
A o sută una Materniadă, pusă pe fugă.....	648
A o sută doua Materniadă, rezistentă la foc	661
A o sută treia Materniadă, cea mai de jos	685

Între gara centrală din Hanovra și monumentul ecvestru cam ciuruit, dar tot cu coadă lungă, când morarul Anton Matern nimereste într-o razie a poliției și e luat la interogatoriu – din cauza sacului umplut cu făină –, urmînd să fie condamnat pentru comerț la negru, nu regele Ernest Augustus¹ coboară de pe armăsar ca să-l salveze pe morar; un funcționar al forțelor de ocupație îi ia partea, îl apără și apără și cele douăzeci de livre de făină cu un discurs fluent și, într-o pledoarie de o jumătate de oră, lasă să se vadă treptat strălucirea celor treizeci și doi de dinți de aur: Gură-de-aur garantează pentru morarul Matern, luîndu-l sub ocrotirea lui pe omul acela strîmb, cu tot cu sacul lui cu făină, și chiar mai mult de atît, el îl judecă pe morar după înzestrarea lui profesională și îi cumpără o moară cu proțap ușor avariata între Düren și Krefeld, deci la șes. Pune să i se cîrpească acoperișul, dar nu vrea să fie reparate aripile știrbite din loc în loc și să le lase să se învîrtă în vînt.

Căci, la cererea lui Gură-de-aur, morarul trebuie să ducă o viață contemplativă pe două etaje: sus, sub arborele pivotant și mecanismul pietrelor, îmbîcsit cu praf, în așa-numitul pod pentru saci, acolo doarme el. Chiar dacă piatra zăcătoare, cea mare, jgheabul de umplere și cilindrul care străpunge grinda acoperișului urîtesc încăperea, acolo unde pe vremuri se afla materialul de măcinat rămîne un spațiu pătrat nu prea strîmt pentru pat, o mobilă aproape olandeză – atît de aproape e granița. Piatra servește drept masă. Sabotul jgheabului adăpostește lucrurile personale și rufăria de corp. Liliicii evacuează pințenii și stîlpii intermediari, șarpanta și arborele, ca să facă loc micilor daruri de la Gură-de-aur: radioul, lampa – el pune să se tragă lumină electrică –, revistele ilustrate și puțina veselă necesară unui bătrîn care se pricepe să scoată gust de cartofi la tigaie

1. Ernest Augustus I (1771-1851), fiul regelui George al III-lea al Regatului Unit al Marii Britanii, rege al Hanovrei din 1837 pînă în 1851.

dintr-o lampă cu spirt. Scării care coboară i se înnoiește balustrada, asta pentru că în spațiosul pod pentru făină, al cărui mijloc e marcat de stîlpul morii, se aranjează „camera bună” a morarului, care va deveni curînd camera de consultări. Sub puntea de fier a morii și sub balustru, sub toată neorînduiala acum blocată, fără doar și poate, care servea cîndva la reglarea poziției pietrelor, Gură-de-aur, ale cărui sugestii se întîlnesc cu dorințele morarului, pune pomposul fotoliu cu rezemători pentru cap, proaspăt tapițat, care trebuie schimbat în cele din urmă cu un fotoliu fără rezemători pentru cap, pentru că una dintre ele stînjenește sacul de douăzeci de livre de pe umăr. Moara scîrțîie chiar și cînd vîntul se oprește. Cînd bate vîntul, din gura pîlniei, printre pietre, încă mai curg nori de praf spre sita găurită, care atîrnă strîmb în rama ei. Cînd bate vîntul dinspre est, soba de fontă scoate fum. Dar de cele mai multe ori norii care vin dinspre Canal alunecă la mică înălțime peste Renania Inferioară. Odată, cînd nici nu se mutase bine, morarul pune ulei la cepul care ține pîrghia pe loc și, de asemenea, strînge traversa întinzătoare, ca să fie respectate cerințele situației: un morar s-a mutat într-o moară. După aceea își duce traiul în papuci de casă și haine închise la culoare, doarme pînă la nouă, dimineața mănîncă singur sau împreună cu Gură-de-aur, dacă e venit cumva în vizită, și răsfoiește revista americană *Life* din anii de război sau de după. A semnat contractul de muncă la început, chiar după semnificativa asigurare a întinzătorului. Gură-de-aur nu cere mult: în afara dimineților de joi, morarul trebuie să dea consultații între orele zece și douăsprezece, folosindu-și urechea turtită. În afară de joi, care îl găsește hărnicipindu-se între trei și cinci, după-amiaza e liber. Atunci stă lîngă radio cu urechea cea depărtată sau se duce la Viersen, la cinematograf, sau joacă *skat* cu doi funcționari de la Partidul Refugiaților, cu care votează și el, pentru că, după cum susține morarul, cimitirele din stînga și din dreapta Vistulei, mai ales cel din Steegen, sînt mai bogate în iederă decît toate cimitirele dintre Krefeld și Erkelenz.

Dar cine îl vizitează pe morarul cel strîmb și cu urechea turtită în timpul orelor de consultații de dimineața și de joi după-amiaza? La început vin țărani din împrejurimi și plătesc cu bunuri, în natură, de exemplu cu unt și sparanghel; apoi îl caută mici industriași din Düren și Gladbach, cu produse finite avînd valoare de schimb; la începutul anului patruzeci și șase îl descoperă presa.

Ce-i ademeneste acolo pe vizitatorii ăștia, la început răzleți și mai apoi într-un șuvoi greu de controlat? Pentru cine nu știe încă: cu urechea lui turtită, morarul Anton Matern ascultă viitorul. Morarul cel strîmb știe dinainte date importante. Urechea lui lipită de cap, care pare să fie surdă la zgomotele cotidiene, aude instrucțiuni după care poate fi dirijat viitorul. Nu-i vorba de spiritism, de citit în cărți sau în zaț de cafea. Să nu se creadă că îndreaptă vreo lunetă spre stele din podul pentru saci. Nu descifrează grăitoarele linii din palmă. Nu scormonește nici în inimi de arici și-n spline de vulpe, nici în rinichii unui vițel cu semn roșu în frunte. Pentru cine nu știe încă: sacul de douăzeci de livre este atoateștiutorul. Mai bine zis, viermii din făina măcinată din soiul Epp, care au supraviețuit călătoriei cu barja, scufundării rapide a torpilorului, pe scurt, tulburărilor din timpul războiului și de după, mai întîi cu ajutorul lui Dumnezeu și la urmă cu cel al lui Gură-de-aur, viermii aceia șoptesc despre viitor, iar urechea aplatizată a morarului – zece mii de saci de o sută de livre sau chiar mai mulți, cu grîu Urtoba, cu grîu Epp, cu făină de grîu măcinată din sortimentul Schliephacke numărul cinci, au făcut-o să devină așa turtită, surdă și cu un auz atît de fin – percepe ce are de oferit viitorul și transmite mai departe indicațiile viermilor celor în căutare de sfaturi, pentru că morarul le dă glas. Contra unui onorariu corespunzător, morarul Anton Matern, asistat de viermii est-germani, dirijează hotărîtor destine vest-germane – fiindcă, după țărani și mici industriași, în fața fotoliului său iau loc viitorii magnați ai presei din Hamburg și își scriu dorințele pe o tăbliță de ardezie,

astfel încît el începe să devină influent: dă direcții formează opinii influențează mersul lumii determină vremuri vorbește în parabole în general – în oglindă.

După ce a dat sfaturi în satul său natal, Nickelswalde, la zeci de ani după ce a influențat și a făcut rentabilă cultura de grâu între Neuteich și Bohnsack, conform indicațiilor date de viermii de făină, după ce, lipindu-și urechea turtită de sacul populat cu viermi de făină, a prevestit invazia șoarecilor și grindina, devalorizarea guldenului din Orașul Liber Danzig și prăbușirea bursei de cereale, ora cînd a murit președintele Reichului și vizita aducătoare de nenorociri a flotei în portul Danzig, el reușește, cu sprijinul lui Gură-de-aur, să facă saltul din îngustimea provincială în universalitatea vest-germană: trei domni opresc în față, aduși de un jeep al armatei de ocupație. Tineri și, de aceea, fără pată, ei urcă din două salturi jumătate din scara pînă la podul pentru făină, aduc cu ei zgomot, talent și neștiință, ciocănesc în stîlpul morii, se trudesesc cu tamburul cablului, vor să se cațere peste tot în podul pentru saci și să-și murdărească degetele în mașinăria morii; însă plăcuța pe care scrie *Privat!*, fixată pe balustrada scării care duce la podul pentru saci, le îngăduie să-și arate buna-creștere, astfel că se potolesc ca niște școlari în fața morarului Matern, care arată spre tăbliță și spre creionul de ardezie, pentru ca dorințele lor să fie formulate și să devină realizabile.

Poate că sună sec ce au să le spună viermii de făină celor trei domni: celui mai arătos i se recomandă insistent să țină morțiș la licența de presă numărul șaizeci și șapte în fața puterii britanice, pentru a putea să apară în tiraj mare sub numele *Hör Zu*¹ și – în treacăt fie spus – să-i aducă drept profit morarului Matern un abonament gratuit, fiindcă morarul este ahtiat după reviste și mare amator de radio. La sfatul viermilor, licența numărul șase, numită

1. „Ascultă!” (germ.), prima revistă ce conținea programul radio, apărută în 1946 în zona de ocupație britanică, moment important din istoria concernului Springer.

*Die Zeit*¹, îi este recomandată celui mai agil dintre domni. Celui mai scund și mai distins, care își roade unghiile intimidat și nu îndrăznește să pășească în față, viermii îi șoptesc prin intermediul morarului că ar trebui să încerce cu licența o sută douăzeci și trei și să lase baltă experimentul nereușit numit *Die Woche*².

Alunecosul Springer³ îl bate pe umăr pe neexperimentatul Rudi⁴: „Ia întreabă-l pe bunicu' cum să-l cheme pe copilașul tău“.

Orbii viermi de făină anunță de îndată prin strîmbul morar: *Der Spiegel*, oglinda căreia nu-i scapă nici un punct negru de pe o frunte netedă și își are locul în orice casă modernă, cu condiția să fie concavă; tot ce se citește ușor se uită ușor și totuși poate fi citat; nu întotdeauna contează adevărul, în schimb numărul casei trebuie să corespundă; pe scurt, o arhivă bună, adică zece mii sau și mai multe biblioraf-turi Leitz ticsite, înlocuiesc gîndirea; „oamenii“ – zic viermii de făină – „nu vor să fie împinși să gîndească, ci să fie informați exact“.

Acum ora de consultații e de fapt încheiată, dar Springer mormăie și e nemulțumit de prognoza vier-milor, fiindcă inima îi spune să nu fondeze o revistă radio pentru mase, ci mai curînd un săptămînal radical pacifist. „Să scutur, vreau să scutur!“ Atunci viermii îl consolează prin morarul Matern și îi prezic pentru luna iunie a anului cincizeci și doi nașterea unei binefaceri publice: „Trei milioane de cititori analfabeți își vor lua zilnic micul dejun cu ziarul *Bild*⁵“.

1. „Timpul“ (germ.), publicație săptămînală din Germania, apărută în 1946.

2. „Săptămîna“ (germ.), precursora a revistei *Der Spiegel* („Oglinda“).

3. Axel Springer (1912-1985) întemeiază în 1946 compania Axel Springer AG, cel mai mare editor de ziare și al treilea între editorii de reviste din Germania.

4. Rudolf Karl Augstein (1923-2002), unul dintre cei mai influenți jurnaliști germani, întemeietorul revistei *Der Spiegel*.

5. „Imagine“ (germ.), cel mai cunoscut tabloid german.

Imediat, înainte ca morarul să deschidă pentru a doua oară capacul ceasului de buzunar, acel domn vesel ca un senator cu puțin timp în urmă, cel căruia Axel Springer și micul Augstein încearcă să-i copieze manierele, se arată dezorientat, aproape deznădăduit, și țipă după ajutor. Noaptea, se confesează el pe tăblița de ardezie, are vise social-democrate, peste zi ia masa cu industria grea creștină, dar inima lui aparține literaturii avangardiste; pe scurt, nu se poate hotărî. Atunci viermele de făină îl informează că amestecul acesta – noaptea stînga, ziua dreapta și în inimă avangardist – e un adevărat amestec al vremii: prielnic, onorabil, liberal, curajos cu măsură, pedagogic și lucrativ.

Acum țîșnesc întrebări după întrebări – „Prețuri pentru publicitate? Cine va, cvorumul minoritar în casa Ullstein¹?” –, dar viermii de făină, reprezentați de morarul Matern, refuză să răspundă. Înainte să-și ia politicos rămas-bun, cei trei domni au voie să-și scrijelească numele pe stîlpul morii: frumosul Springer, Rudi cel stăpînit de *Weltschmerz*² și domnul Bucerius³, al cărui arbore genealogic își are rădăcinile în Evul Mediu luminat.

După o săptămînă calmă – morarului Matern i se așterne un covor sub picioare, portretul de sub sticlă al bătrînului președinte Hindenburg găsește un sprijin temporar în levierul care pornea sau oprea cîndva mișcarea oscilatorie a pîlniei de umplere –, după o săptămînă de mici modificări casnice și inițiative organizatorice – Gură-de-aur pune să fie lărgit drumul pînă la moara de vînt dezafectată și să se fixeze un panou indicator pe șoseaua dintre Viersen și Dülken –, deci, după o săptămînă de reculegere

-
1. Editura Ullstein, fondată de Leopold Ullstein în 1877 la Berlin, una dintre cele mai mari edituri din Germania.
 2. Termen creat de scriitorul romantic german Jean Paul Richter, care definește sentimentul născut din perceperea nepotrivirii dintre realitate și cerințele spiritului.
 3. Gerd Bucerius (1906-1995), editor și politician german, fondatorul ziarului *Die Zeit*.

GÜNTER
GRASS

Pisica
și șoarecele

Traducere din limba germană
și note de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2020

În aceeași iarnă aspră și uscată, împreună cu cele două verișoare ale mele, venite de la Berlin pentru vacanța de Crăciun, și cu Schilling, ca să fim cu soț, am făcut o expediție pe marea înghețată, pînă la dragorul nostru prins între ghețuri. Voiam să ne lăudăm un pic și să le arătăm nava noastră fetelor, care erau drăguțe, suple, blonde, cu păr ondulat și răsfățate de viața de la Berlin. De asemenea, speram că o să facem ceva a-ntîia pe navă – încă nu știam ce – cu fătucile alea, care în tramvai și pe plajă se prefăcuseră stînjinite.

Mahlke ne-a stricat după-amiaza. Pentru că spărgătoarele de gheață fuseseră nevoite să degajeze de mai multe ori șenalul de acces în port, sloiurile se mișcaseră pînă în fața epavei; înțepenite și îngrămădite unele într-altele, ele formau un zid cu multe fisuri, care cînta la atingerea vîntului și acoperea o parte din suprastructură. Pe Mahlke l-am văzut abia cînd am ajuns pe bariera înaltă cît un om și trăsese-răm fetele sus, lîngă noi. Puntea, habitaclul, răsufătoarele din spatele punții, tot ce mai rămăsese forma acum o singură bomboană glasată, alb-albăstruie, pe care o lîngea zadarnic un soare încremenit de ger. Nici un pescăruș. Aștia erau departe, în larg, deasupra gunoaielor de la cargo-boturile blocate în radă de îngheț.

Bineînțeles că Mahlke avea gulerul paltonului ridicat, fularul legat chiar sub bărbie,

acul de siguranță la vedere. Nimic pe cap și pe cărarea din mijloc; în schimb, niște apărători rotunde și negre, așa cum purtau gunoierii și birjarii, legate printr-un braț metalic, încrucișat în unghi drept cu cărarea lui, îi apăseau urechile, altminteri depărtate.

Nu ne-a observat, fiindcă trudea pe covorul de gheață care acoperea prora și cred că-l treceau căldurile. Cu o secure nu prea mare, el încerca să spargă gheața cam pe acolo pe unde, dedesubtul ei, se afla probabil tambuchiul deschis spre proră. Făcea un șanț în formă de cerc, care reproducea circumferința unui capac de canal, lovind iute, din scurt. Schilling și cu mine am sărit de pe barieră, am prins fetele și i le-am prezentat. N-avea mănuși ca să și le scoată. Securea s-a mutat în stînga, tuturor ni s-a întins o dreaptă înțepător de fierbinte, care, după ce ne-a strîns mîinile, s-a întors imediat la secure și la cioplitul șanțului. Cele două fete aveau gura întredeschisă. Dinți mici se răceau. Respirația li se lipea de șaluri în chip de brumă. Cu ochi lucioși, ele se uitau țintă acolo unde fierul și gheața se mușcau. Noi stăteam alături, neluați în seamă, și, cu toate că eram furioși pe el, am început să povestim despre isprăvile lui de scufundător și despre întâmplările din vară: „Plăcuțe, ei, și stingătorul, conserve, vă zic, și îndată cu un deschizător, înăuntru

era carne de om, și din gramofon, când l-a adus sus, a ieșit ceva, și odată a...”

Fetele nu înțelegeau totul, puneau întrebări prostești și îi vorbeau lui Mahlke cu „dumneavoastră”. El săpa neabătut, scutura din capul împodobit cu apărători pentru urechi atunci când noi deveneam exagerat de gălăgioși, împinzind gheața cu faima lui de scufundător, neuitînd însă să-și pipăie cu mîna liberă fularul și acul de siguranță. Când ne-am epuizat forțele, nemaifăcînd altceva decît să înghețăm, el a început, fără să se îndrepte cu totul de spate, să facă mici pauze la fiecare douăzeci de lovituri, umplîndu-le cu vorbe modeste și relatări obiective. Sigur pe el și totodată stînjedit, a insistat asupra încercărilor de scufundare mai neînsemnate, a omis expedițiile îndrăznețe, a povestit mai mult despre munca lui decît despre aventurile din interiorul plin cu apă al dragorului scufundat și a adîncit tot mai mult șanțul din covorul de gheață. Nu cred că verișoarele mele erau entuziasmate de Mahlke: prea era fad și fără spirit în alegerea cuvintelor. În plus, cele două n-ar fi ieșit niciodată cu un tip care purta apărători de urechi, ca un bunic. Cu toate astea, noi am rămas neluați în seamă. El ne făcea să părem niște puști care înghețau intimidati, cu nasurile curgîndu-le, și care evident n-aveau ce să caute acolo; și fetele

nu ne-au mai privit decît de sus, pe mine și pe Schilling, chiar și pe drumul de întoarcere.

Mahlke a rămas, voia să termine de făcut gaura și să-și dovedească sieși că nimerise locul de deasupra tambuchiului. E drept că n-a spus: „Mai stați pînă ajung pe partea cealaltă“, dar, cînd ne aflam deja pe zidul de gheață, ne-a întîrziat plecarea cu aproape cinci minute, împrăștiind cuvinte cu jumătate de glas, dar nu în sus, spre noi, ci mai mult în direcția cargoboturilor înghețate din radă și fără să se-ndrepte din șale.

Ne ruga să-l ajutăm. Sau ne dădea un ordin rostit politicos? În orice caz, noi trebuia să ne facem nevoile în șanțul lui tăiat în unghi și să topim gheața sau măcar s-o înmuiem cu urina caldă. Înainte ca Schilling sau eu să putem spune: „Nici într-un caz!“ sau „Am făcut deja pe drumul înapoi“, verișoarele mele au strigat bucuroase, dornice să ajute: „O, da! Dar voi trebuie să vă uitați în altă parte – și dumneavoastră, domnule Mahlke“.

După ce Mahlke le-a explicat celor două unde să se lase pe vine – a zis că jetul trebuia să cadă mereu în același loc, altminteri era degeaba – s-a cățarat pe zid și s-a întors împreună cu noi cu fața spre plajă. În vreme ce în spatele nostru pișăiala simultană, pe două voci, se desfășura în chicoteli și șușoteală, noi am stat cu ochii țintă la forfota

furnicilor negre dinainte de Brösen și de pe faleza înghețată. Plopii, șaptesprezece la număr, pudrați cu zahăr pe promenada de pe plajă. Bila de aur din vârful monumentului celor căzuți în război, care se înălța ca un obelisc din păduricea de la Brösen, ne făcea frenetic semne clipitoare. Peste tot, duminică.

Cînd pantalonii de schi ai fetelor au ajuns iarăși la locul lor, iar noi stăteam în jurul șanțului, atingîndu-l cu vîrfurile ghetelor, din cerc ieșeau încă aburi, mai ales în cele două locuri unde Mahlke, prevăzător, făcuse cîte o cruce cu barda. În scobitură, apa era de-un galben pal și se infiltra în gheață cu sfîrîieli. Marginile se făceau aurii-verzui. Gheața cînta plîngăreț. Mult timp a stăruit un miros pătrunzător, pentru că nu erau altele care să-l concureze, și el s-a întetit cînd Mahlke a început să lovească iarăși cu securea în băltoacă și să răzuiască din șanț terciul de gheață, scoțînd cam cît ar fi putut să încapă într-o găleată normală. A reușit să sfredelească puțuri și să cîștige adîncime mai ales în cele două locuri însemnate.

După ce stratul moale a fost dat deoparte, grămadă, și a prins pojghiță de la ger, el a marcat alte două locuri. Fetele au trebuit să se întoarcă, iar noi ne-am descheiat și l-am ajutat pe Mahlke, dezghețînd alți centimetri din stratul de gheață, făcînd două găuri noi, care însă tot nu erau îndeajuns

de adînci. El nu și-a dat drumul udului. Nici noi nu i-am cerut-o, mai curînd ne temeam că fetele s-ar putea să-l încurajeze.

De îndată ce am fost gata și înainte ca verișoarele mele să poată să deschidă gura, Mahlke ne-a trimis de-acolo. Cînd am ajuns iarăși pe zid și ne-am uitat în urmă, el își trăsese fularul peste bărbie și peste nas, cu tot cu ac de siguranță, fără să-și dezvelească gîtul. Mingiuțele de lînă sau pompoanele cu picățele albe și roșii primeau aer proaspăt între fular și gulerul paltonului. Cu spatele încovoiat printre văluri fugare de aburi de spălătorie scormonite de soare, el lovea iarăși cu securea în urma aceea șoptitoare, lăsată de noi și de fete.

Pe drumul de întoarcere spre Brösen, nu s-a vorbit decît despre el. Amîndouă verișoarele puneau întrebări, pe rînd sau deodată, și nu la toate se putea răspunde. Abia cînd cea mică a vrut să știe de ce purta Mahlke fularul tras pînă la bărbie, ca un bandaj, cînd și cea mare a început tot cu fularul, Schilling a profitat de mica ocazie și s-a pornit să descrie mărul lui Adam de la gîtul lui Mahlke, ca și cum ar fi fost vorba de o gușă. A făcut și mișcări exagerate de înghițire, l-a imitat pe Mahlke mestecînd, și-a scos fesul de schi, a sugerat, trecîndu-și degetele prin păr, o cărare pe mijloc și, în cele din urmă, a reușit să le facă pe fete să